

Срђан РУДИЋ
Историјски институт
Београд

О ЖЕНИ ВОЈВОДЕ ВУКМИРА ЗЛАТОНОСОВИЋА

Апстракт: У три документа настала 1434. и 1435. године помиње се Марија, удовица усорског војводе Вукмира. Овај објављени, али до сада неискоришћени податак у знатној мери употпуњава знања не само о усорској властеоској породици Златоносовић, већ и о крбавским кнезовима из породице Курјаковић.

Key words: Vukmir Zlatonosović, Marija Kurjaković, Usora, Krbava.

Maria relicta condam Wolkmer vayvoda de Wzura - податак који доноси ових неколико речи записаних средином четврте деценије 15. века, неискоришћених у до сада објављеној литератури, употпуњавају знања о усорској властеоској породици Златоносовић и њиховим родбинским везама.¹ Иако су Златоносовићи били једна од најмоћнијих босанских властеоских породица с краја 14. и током прве три деценије 15. века, иако су успели да створе своју самосталну област и скоро да се уздигне у ранг обласних господара, многа важна питања везана за њих остала су без одговора. Истраживачи који су се, директно или успут, интересовали за Златоносовиће нису успели да реше проблеме њиховог порекла, презимена, нестанка.²

¹ Наведени податак је искоришћен у две необјављене докторске дисертације: С. Рудић, *Босанска властела у XV веку*, Београд 2004, 58; Ј. Мргић, *Северна Босна у средњем веку – земља – историја – народ*, Београд 2006, 122.

² М. Динић, *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни I*, Београд 1955, 38-41; Р. Анђелић, *Postojbina i rod Divoša Tihoradića*, *Slovo* 25-26 (1976), 231-239; Р. Анђелић, *O usorskim vojvodama i političkom statusu Usore u srednjem vijeku*, *Prilozi XIII* (1977), 17-45; Р. Živković, *Tvrtko II Tvrtković, Bosna u prvoj polovini XV stoljeća*, Сарајево 1981; Р. Živković,

На основу историјских извора можемо да утврдимо постојање седам мушких чланова породице, који су чинили три генерације Златоносовића. О првом знамо само то да је имао два сина. Старији од њих је имао синове Стефана и Влађа,³ док је млађи, који се вероватно звао Јурај, такође имао два сина – Вукмира и Вукашина, који су уједно и најпознатији и најзначајнији припадници ове породице.⁴

Мало података имамо и када је реч о женским члановима породице, односно о женама које су се удавале за Златоносовиће. Из извора су познате само три жене које су припадала овој породици и све три су у њу ушле склапањем брака. Истраживачи су, међутим, уочили само две, док је трећа, која је уједно и једина позната именом, остала незапажена. Прва, која је била удата за именом непознатог припадника друге генерације породице Златоносовић са којим је имала синове Стефана и Влађа, била је једна од кћери Вукца Хрватинића и сестра Хрвоја Вукчића.⁵ Друга је

Usorska vlastelinska porodica Zlatonosovići i bosanski kraljevi (posljednja decenija XIV i prve tri decenije XV stoljeća), Historijski zbornik XXXIX(1) (1986), 147-162; Д. Спасић, А. Палавестра, Д. Мрђеновић, *Родословне таблице и грбови српских династија и властеле*, Београд 1991, 165-171; Р. Živković, *Tvrtko II. Tvrtković i Zlatonosovići, usorska vlasteoska porodica*, Iz srednjovjekovne povijesti Bosne i Huma, Осиек 2002, 198-215; С. Рудић, *Властела Илирског грбовника*, Београд 2006, 145-146.

³ Влађ и Стефан су учествовали у Косовској бици 1389. године и том приликом су, са још неком босанском властелом, заробљени од стране Турака. Када се након битке код Ангоре прочуло да су заробљени босански племићи побегли у Цариград предузети су покушаји, преко Дубровника, да се они врате. М. Пуцић, *Споменици Србски I*, Београд 1858, IV; N. Jorga, *Notes et extraits pour servir a l'histoire des croisades au XV siècle II*, Paris 1899, 89; Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/I*, Београд – Ср. Карловци 1929, 454, 482.

⁴ Војвода Вукмир се у једној повељи помиње као Јурјевић (vayvoda Vochomir Jurievich) тако да можемо да претпоставимо да је име његовог и Вукашиновог оца било Јурај. Š. Ljubić, *Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i Mletačke republike V*, 39; Павао Анђелић је на основу овог податка изнео претпоставку да је отац Вукашина и Вукмира Златоносовића био Јурај Тихчиновић, једини усорски властелин који је носио ово име, из чега даље следи да су Златоносовићи припадали роду Тихорадића. Р. Anđelić, *Postojbina i rod Divoša Tihoradića*, Slovo 25-26 (1976), 237-238; Р. Anđelić, *O usorskim vojvodama i političkom statusu Usore u srednjem vijeku*, 33, 40.

⁵ Иларион Руварац је погрешно сматрао да се ради о Вучици, једној од три кћерке Вукца Хрватинића. И. Руварац, *Прилозици к објашњењу извора српске историје*, Гласник СУД 49 (1881), 49; И. Руварац, *Драга, Даница, Реса*, ГЗМ 3 (1891), 225-238; Истога мишљења је био и Фердо Шишић. Ф. Šišić, *Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350.-1416.)*, Zagreb 1902, 21, 22; Вучица се помиње почетком марта 1404. године када су јој Дубровчани дозволили да са синовима Вуком и Бранивојем може слободно доћи у Дубровник. И марта 1415. године се, заједно са синовима Вуком, Бранивојем и Радославом обраћала Дубровнику. Љ. Стојановић, *Старе српске повеље и писма I/I*, 487; М. Динић, *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни I*, 39; Погледати родословно стабло Хрватинића у: Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји, крајина средњовековне Босне*, Београд 2002.

била жена Вукашина Златоносовића и она нам је позната само на основу једног податка. Наиме, када се Вукашин Златоносовић женио Дубровчани су, 28. јуна 1399. године, донели одлуку да га дарују са четрдесет перпера.⁶

Најзад, трећа припадница породице Златоносовић била је горе поменута Марија, жена војводе Вукмира, која се помиње у три повеље настале 1434. и 1435. године. Прву повељу је издао каптол загребачке цркве 14. априла 1434. године Ани, удовици Бабонега Благајског. Међу Аниним рођацима, који су набројани у овој повељи, налази се и Марија, удовица усорског војводе Вукмира.⁷ Друга повеља, настала истог дана, издата је, такође од стране каптола загребачке цркве, Антонију Благајском, сину Бабонеговог брата Николе. И у овој повељи се набрајају Анини рођаци међу којима се опет налази Марија, удовица војводе Вукмира.⁸ Исте податке, и помен Марије, налазимо и у повељи којом је 28. јуна 1435. године краљ Сигисмунд потврдио повељу Антонију Благајском.⁹

Подаци које доносе поменути документи сведоче не само о имену жене војводе Вукмира Златоносовића, већ и о њеном пореклу. Ана, удовица Бабонега кнеза благајског, била је ћерка Николе, а унука Будислава, из породице крбавских кнезова Курјаковића. Део из повеље издате Ани 14. априла 1434. године који се односи на њену породицу гласи: *Nobilis domina Anna vocata, relicta condam Babanok comitis de Blagay, filia videlicet Nicolai filii Bwdizlai comitis de Corbavia, soror scilicet carnalis Iohannis dicti Groff similiter comitis de eadem Corbavia, de cuius personali notitia et agnitione Simon filius Marci filii Iwan de Cladussa nos certificavit et assecuravit, in sua ac nobilium dominarum Magdalena consortis eiusdem Marci filii Iwan, nec non Maria relicte condam Wolkmer vayvode de Wzura carnalium, item altera Maria consortis prefati Simonis filii Marci et Katherina vocatarum, filiarum predicti Iohannis Groff.*¹⁰

Према садржају текста наведених повеља крбавски кнез Никола Курјаковић је имао три ћерке - Ану, Магдалену и Марију¹¹ – и једног сина – Ивана, који је имао две ћерке – Марију и Катарину. Интересантно је да се у радовима Вјекослава Клаића и Пала Енгела, који се баве генеалогском

⁶ N. Iorga, *Notes et extraits pour servir a l'histoire des croisades au XV siècle II*, 79; М. Динић, *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни I*, 44.

⁷ L. Thallóczy, S. Barabás, *Blagay-Család oklevéltára*, Budapest 1897, 306.

⁸ L. Thallóczy, S. Barabás, *Blagay-Család oklevéltára*, 308.

⁹ L. Thallóczy, S. Barabás, *Blagay-Család oklevéltára*, 312-313.

¹⁰ L. Thallóczy, S. Barabás, *Blagay-Család oklevéltára*, 306. Делови остале две повеље који се односе на Анину породицу доносе исте податке.

¹¹ Марија је и у регистру збирке у којој су објављена три поменути документа наведена као Николина ћерка. L. Thallóczy, S. Barabás, *Blagay-Család oklevéltára*, 571, 592.

крбавских кнезова, удовица војводе Вукмира уопште не помиње, тако да је према њима кнез Никола имао само две ћерке: Ану и Магдалену.¹² Вјекослав Клаић се приликом писања рада о породици Курјаковић служио горе поменутиим документима, али није искористио делове у којима се помиње Марија, удовица војводе Вукмира.¹³ Није јасно зашто је није поменуо, макар као спорну личност. Скрећемо пажњу и на две повеле настале априла и јуна 1431. године, које је Клаић такође користио, а у којима се као ћерке кнеза Николе спомињу само Ана и Магдалена, док је као Иванова ћерка наведена само Марија.¹⁴ Изостављање удовице усорског војводе у овим документима можда је утицало и на Вјекослава Клаића и Пала Енгела, али треба истаћи да се у њима не помиње ни Катарина, друга ћерка кнеза Ивана, која је попут Марије такође присутна у исправама из 1434. и 1435. године, а коју су два поменута истраживача укључили у своје генеалогичке Курјаковића.

Осим помена 1434. и 1435. године, постоји још један моменат из Маријиног живота који се може хронолошки одредити – реч је о времену када је постала удовица. На основу дубровачке грађе сазнајемо да се војвода Вукмир почетком 1424. године разболео, те је Сандаљ Хранић тражио од Дубровчана да му пошаљу лекара. Октобра месеца исте године Вукмир се заједно са Сандаљем Хранићем опет обратио дубровачкој влади са истом молбом. Дубровачко Велико веће је 26. октобра одлучило да војводи Вукмиру пошаље лекара. Након овога Вукмир Златоносовић се више не помиње, те је вероватно негде у то време и умро.¹⁵

Брак између војводе Вукмира Златоносовића и Марије из породице крбавских кнезова Курјаковића доводи нас до неколико питања која за сада остају без одговора: када и због чега је дошло до склапања овог брака? Брачне везе између појединих властеоских породица биле су, као што је познато, основа међувластеоске сарадње и стварања разних врста савеза - политичких, војних, економских. Орођавање је било једно од главних дипломатских средстава спољне, па и унутрашње политике, и

¹² V. Klaić, *Rodoslovje knezova Krbavskih od plemena Gusić*, Rad JAZU CXXXIV (1898), 205; P. Engel, *Magyar középkori adattar. Magyarország világi archontológiája 1301-1457*, 2001, CD-ROM.

¹³ V. Klaić, *Rodoslovje knezova Krbavskih od plemena Gusić*, 205.

¹⁴ L. Thallóczy, S. Barabás, *Blagay-Család oklevéltára*, 301, 302; V. Klaić, *Rodoslovje knezova Krbavskih od plemena Gusić*, 205.

¹⁵ R. Jeremić, J. Tadić, *Prilozi za istoriju zdravstvene kulture starog Dubrovnika II*, Beograd 1939, 25; М. Динић, *За историју рударства у средњовековној Србији и Босни I*, 40; Р. Živković, *Usorska vlastelinska porodica Zlatonosovići i bosanski kraljevi (posljednja decenija XIV i prve tri decenije XV stoljeća)*, 157; Р. Živković, *Tvrtko II. Tvrtković i Zlatonosovići, usorska vlasteoska porodica*, 209.

требало је да обезбеди савезнике, стабилно политичко уређење и да утврди границе поседа. Приликом орођавања двају породица водило се рачуна и о њиховом статусу и о томе да морају бити макар на истом нивоу у друштвеној хијерархији.

На први поглед делује да породице Златоносовић и Курјаковић немају додирних тачака због којих би се ородиле.¹⁶ Њихове територије не само да се нису граничиле, што би био добар основ за брак, већ су биле значајно удаљене једна од других. С друге стране ни друштвени статус ових породица није био једнак. Док су Курјаковићи били стара и позната племићка породица, чији се родоначелник крбавски кнез Курјак први пут помиње 1298. године, Златоносовићи су доживели успон тек на почетку 15. веку.

Приликом даљег истраживања проблема брака између војводе Вукмира и Марије Курјаковић посебна пажња се мора обратити и на сложене унутрашње прилике у Босни, као и на однос босанске државе и властеле према Угарској и њеним владарима.

¹⁶ Одређену улогу приликом склапања брака између Вукмира и Марије могао је имати Хрвоје Вукчић Хрватинић. Хрватинићи су преко ћерке Вукца Хрватинића били рођаци Златоносовића, а преко Јелене супруге Вукослава Хрватинића рођаци Курјаковића. Јелена је иначе била ћерка кнеза Курјака, сестра крбавских кнезова Будислава, Павла и Гргура и Владиславе, супруге кнеза Нелипца и мајке Ивана Нелипчића. Везе са Курјаковићима Хрвоје је покушао да продуби 1401. године браком између Катарине, ћерке свог брата Вука, и Карла, сина крбавског кнеза Павла. До брака није дошло јер је негде 1404/1405. године Хрвоје раскинуо њихову веридбу, а Катарина се убрзо удала за Сандаља Хранића, што је било у складу са новим политичким циљевима. М. Анчић, *Просопографске цртице о Хрватинићима и Косачама*, ИЧ 33 (1986), 42, 46; Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји, крајина средњовековне Босне*, 87; Када је реч о односима Хрвоја Вукчића и Курјаковића морамо узети у обзир и чињеницу да су се у борбама око угарског престола, након смрти краља Лајоша I, нашли на супротним странама. Хрвоје је највероватније негде 1390. године ступио у везу са Ладиславом Напуљским коме је остао привржен углавном све до 1408. године, док су, на супрот њему, Курјаковићи били на страни Сигисмунда Луксембуршког.

Srđan Rudić

ON THE WIFE OF THE DUKE VUKMIR ZLATONOSVIĆ

Summary

In the three documents from 1434 and 1435, a Marija, widow of the Usora Duke Vukmir is mentioned. This published, but hitherto unused information, adds to a great extent to our knowledge, not just about the Usora ruling family of Zlatonosović, but also about Krbava princes Kurjaković. Unfortunately, due to the lack of primary sources, we are unable to figure out under which conditions was this marriage concluded.